

BLAI TOMÁS

Potser no caldria explicar-ho

MARINA
ESPASA

“Potser no caldria explicar la història de la Tsili Kraus. Va tenir un destí cruel, sense pena ni glòria, i si no hagués estat real no l’hauríem pogut pas explicar”. Qui és la Tsili? Qui s’amaga darrere d’aquesta noia tartamuda i poc intel·ligent? D’entrada, l’autor, que és Aharon Appelfeld. I qui és Aharon Appelfeld?

Si no n’han llegit les memòries, *Historia de una vida* (Península, 2005), ja poden córrer a fer-ho. S’estremiran amb la història d’aquest nen de deu anys que s’escapa d’un

camp de concentració de Transnístria el 1942, viu amagat als boscos amb una banda de lladres ucraïnesos, travessa Europa amb un grup d’adolescents orfes i embarca cap a Palestina el 1946.

Però si ja les coneixen, o si no troben el llibre perquè el nostre país és així, o si volen llegir la mateixa història convertida en un conte de Nadal bell i cru com les planures nevades de l’Europa central, llavors el que han de fer és comprar *Tsili. Història d’una vida*, aquest llibret de color lila i tres-cents dos centímetres cúbics de volum per llegir-se’l en tot just una hora, que no trigaran més. El temps que triguen a oblidar

TSILI,
HISTÒRIA
D’UNA VIDA
AHARON APPELFELD
TRAD. EULÀLIA
SARIOLA. CLUB
EDITOR. 192 PÀG. / 18 €

la història que s’hi explica ja serà una altra cosa. I és que potser no l’haurien de llegir, perquè el més probable és que també vostès, i tots, tinguem un destí cruel, sense pena ni glòria, del tot real i del tot inexplicat. La Tsili, si és que mai va existir, va tenir més sort. I nosaltres també, gràcies també a l’esplèndida traducció de l’hebreu al català que n’ha fet l’Eulàlia Sariola.

Aprendre a sobreviure

Per escriure aquesta novel·la, la més popular de les més de quaranta que té publicades a Israel, l’Aharon es va haver de fer nena que es converteix en dona: per allunyar-se

del personatge el va revestir de més debilitat, o de més fortalesa, segons com es miri. Una nena jueva abandonada per una família en estampida erra per camps i boscos, ensopega amb gent dolenta que l’apallissa i amb gent bona que l’estima. O és al revés, que la vida és molt traïdora, i la Tsili aprèn de pressa què cal fer per sobreviure.

Tot el que ja sabem de memòria (la guerra, les bombes, els camps) no té espai en aquest llibre. L’atmosfera que aconsegueix crear el fa més proper a *El castell* de Kafka, o al Coetzee més al·legòric, que als escrits de Primo Levi.

Però la manca de violència i d’horror ho fa tot encara més dur: què fa més por que estar amagat sota terra, en ple bosc, escoltant cada xerric de branquilló com si pogués ser l’últim so que sentim a la nostra vida? Què fa més impressió que un refugiat que ha perdut la parla per culpa del que ha vist als camps?

Ara que els bàrbars han tornat

El llibre és petit i fràgil, com la memòria que s’empenyeix per no recordar el que va viure. Està fet de pedaços de roba, de llonzes de pa que duren tres dies i d’un sol abric per a tot un poble. L’efecte més paradoxal (i més literari) és que, com més augmenta aquest grau de concreció, més sensació d’irrealitat i de somni tenim. En comptes d’acotar-ne el sentit, l’amplia fins a límits insospitats: de qui no és la història d’algú que fuig de la barbàrie conscient que la portarà allà on vagi? Potser sí que caldria recordar-ho, sobretot ara que els bàrbars han tornat per governar-nos.

Quantes vegades no ens hem acostat a un quadre fins a gairebé fregar-ne els bonys amb el nas, incaços de creure que aquells esquitxos de pintura siguin els que, vistos de lluny, representen la història d’una vida? Passa el mateix amb aquest llibre: Appelfeld ha fet unes pilettes de frases com branquillons, curtes, delicades i perfectes i després, quan ens hi ha vist prou a prop, els ha calat foc. ♦♦

Els petits de Soljenitsin

XÈNIA
DYAKONOVA

Per primera vegada en català, gràcies a l’esforç de LaBreu i la traducció de Francesc Permanyer Netto, es publiquen les miniatures completes d’Aleksandr Soljenitsin (la primera sèrie va ser escrita entre el 1958 i el 1960, i la segona entre el 1996 i el 1999), juntament amb dos relats més llargs, *Quina llàstima* i *Un incident a l’estació de Kotxetovka*. En l’original rus el conjunt de miniatures es diu *Krokhotki*, i és una paraula inventada per l’autor per designar afectuosament unes peces molt curtes, com si fossin els seus fills més petits. En català, en canvi, el volum porta el títol de *Vergonya*, manllevat d’una de les miniatures i relacionat amb un missatge moral que hi ha en molts d’aquests escrits, que per l’expressivitat pintoresca del seu llenguatge, el seu to entre lí-

ric i profètic i la gran varietat d’imatges i colors es podrien considerar poemes en prosa.

És cert que alguns traspuen indignació davant dels estralls que l’època soviètica i la tecnologia moderna han causat al paisatge natural de Rússia, però també hi ha altres sentiments, més rics i complexos, com ara una tendresa solemne, gairebé reverencial cap als animals, barrejada amb la nostàlgia naïf d’un temps en què hi havia més complicitat entre ells i nosaltres. Així, *La manera de moure’ns* comença dient: “Que potser no teníem els cavalls, [...] que juguen arquejant la gropa i fan retrunyir les peülles amb deliri; que tenen crineres tan esbullades i ulls ardents i intel·ligents? ¿Que no teníem el camell, el cigne de dos geps, el savi parsimoniós de llavis molsuts que esbossen un somriure maliciós i sagaç? ¿I que no teníem també el ruc de musell negre, [...] i la tendresa i la vivacitat de les seves

VERGONYA
ALEKSANDR
SOLJENITSIN
TRAD. FRANCESC
PERMANYER NETTO
LABREU
180 PÀG. / 17 €

orelles?” I acaba amb la conclusió que hem renunciat a tots ells a favor del cotxe (no anomenat directament, sinó descrit com si fos un monstre mitològic, amb metàfores d’una eloqüència esgarrifosa) perquè ens hi assemblem més.

Soljenitsin insinua contínuament, amb una convicció despietada, que l’home modern i civilitzat és inferior a la natura i que hauria d’aprendre a ser més fort, savi i valent, però alhora sembla que la natura només el commou quan hi veu el reflex de l’ànima humana. En un altre text, el narrador es queda meravellat davant la resistència d’un arbre esberlat per un llamp, amb mitja soca caiguda i l’altra meitat que aguanta dreta durant tot un dia, i tan bon punt enllesteix la descripció d’aquest prodigi, el compara amb les diferents actituds que pot tenir l’home davant d’una desgràcia. L’home, per descomptat, és genèric; l’arbre, en aquest cas, és real. El 1998, men-

tre Aleksandr Sokúrov feia el documental *Converses amb Soljenitsin*, rodat al poble on l’escriptor tenia la seva casa de camp, a prop de Moscou, Soljenitsin el va portar a passejar al bosc i li va mostrar l’últim tros que quedava d’aquella soca. “És l’arbre que he posat en una de les meves *Miniatures*”, comenta, tot cofoi, i la càmera enfoca la seva mà rugosa que acaricia l’escorça amb la satisfacció d’un propietari. Sokúrov, que de tan bé que s’hi adapta sembla una prolongació del seu interlocutor, li diu que un arbre podria formar part d’un llenguatge superior amb què algú ens diu coses que no sabem interpretar.

Soljenitsin diu que sí amb el cap, com si l’altre li hagués llegit el pensament, i de cop i volta deixa anar un somriure franc i feliç, inesperat en una cara tan seriosa. Potser si les miniatures també somriguessin així, almenys de tant en tant, serien una obra del tot rodona. ♦♦